

Tíðargrein

Bjarni Djurholm
løgtingsmaður

Nýggja atlassið, ein trongi ella vitan til lærdóm?

Minstakrav, nú tað almenna aftur fíggjar útgávu av nýggjum atlassi, at bókaverkið livir upp til vanligt skilvísi

Um dagarnar er umrøða av nýggja atlassinum í bløðunum. Ikki lógið, nú tað liggur á ljóði, at ætlanina er at halda fram eftir sama leisti sum gjørt varð fyri smáum 20 árum síðani, at geva út atlas, sum kann gerast ein trongi fyri vitan heldur enn kelda til viðskygni, lærdómi og kunnleika.

Í fjør bjóðaði ritstjórnin hugaðum og almenninginum annars at gera viðmerkingar til nýggja heimsatlassið við teirri staðfesting, at ætlanina var at geva út verk, sum m.a. málsliga og landafrøðiliga fór at vera í samljóði við veruleikan vit øll liva í og eru partur av.

Hetta sýntist skilagott, men sum fráleið kendist rákin aftur av málfatánini, sum var vøllurin undir fyrru útgávu - at ávisur hugburður aftur fór at mynda nýggju útgávu.

Trupulleikar og ikki møguleikar

Tikið verður uppí saman, at tað eru eini 5-6 nøvn, sum orsaka ivan um gamla atlassið. Tað er ikki rætt og er at undirmeta kritikkin av verandi atlassi. Eisini er komið undan kavi, at ritstjórnin (politiskt?) hevur valt at gera raðfylgju, har grannarnir fyri vestan eiga fremstu plássini, meðan hini norðurlondini, iroknað Danmark, verða javntstillað og verða sýnd í minni enn hálfari stódd enn Ísland og 2/3-stódd av Stóra Bretlandi og øðrum europeiskum londum?!

Eisini tykist greitt, at ætlanin bert lutvíst er at nýta latínska alfabetið hóast Løgtingið fyri góðum ári síðani samtykti, at framyvir skuldu burturgoymdu bókstavirnir c,q,w,x og z aftur fáa síni sjálvsøgdu pláss í alfabetinum.

Síðani almenna føroyska stavraðið gjørdist kjølfestið undir stavsetingini, hevur tað í vaksandi mun verið ein trongi fyri skilvísari málrøkt, ein forðan fyri gerandisvitan og ein fótongul í altjóðagerðini. Úrslitið er, at vit í mongum viðurskiftum eru endað í stavseting, sum fyri flestu gevur trupulleikar heldur enn møguleikar. Har føroyska stavraðið ikki er lykilin til vitan, men heldur til centripala navaskoðan.

Reinskan og vreingjan

Í verandi atlassi er soldað í bókstavunum í ólukkumát. Í reinskanini vóru staðarnøvn broytt og onnur hava mistu sín upprunatýðning.

Og dømini eru ótald. Sicilia gjørdist til Sikiloy, Scillyoyggjarnar til Sillingaroyggjar, Chile - Kili, New Zealand til Nýsæland, Zaire til Sair, Zimbabwe til Simbabvi,

Chad til Kjad, Mozambique til Mosambik, Cape Town til Høvdastaður, Cap Verde til Grønhvødaoyggjar, Schweiz til Sveis, Costa Rica til Kosta Rika o.s.fr. Hópin av heitum, sum antin eru villeiðandi ella í ósamsvari við veruleikan.

Samstundis bleiv Danmark til Danmørk, Hebridurnar til Suðuroyggjar, Bornholm til Burgundarhólmur, Sjælland til Sæland, Thailand til Teiland, Mauritius til Mórítus, Bergen til Bjørgvin, Nordkap til Norðurhøvd, o.s.fr.

Orðið hálvoyggj varð eisini strikað. Tað er heilt vist skeivt, tá orðið umboðar ávist geografiskt heiti. Tað kann ikki eita Koreanesið, Kolanesið ella Arabianesið. Tað er hóast alt sjónligur stóddarmunur millum Tinganes, Eystnes og Lindesnes (Liðandisnes í atlassinum) og so t.d. Kola-hálvoyinna, sum Ísland til stóddar, Koreahálvoyinna,

sum er útvið ¼ mio km² og so Arabisku hálvoyinni, sum er 2,5 mio km².

Harafturat er a skift út við á, o við ó, y við ý og u við v. Hví skal tað eita Ásia, Arábia, Róm, Kýpros, Jerúsalem, Makedónia, Avstralia, Bogotá, Perú, Mórítania o.s.fr.?

Kann tað hava nakað við íslendsku stavsetingina at gera? Spurningurin er sjálvsagdur, tí Vestmannaoyggjarnar eita Vestmannaeyar í atlassinum!

Í miðlunum er farið enn longur. Har verður vanligi sagt, at okkurt er áfatt í Spaniu, Albaníu, Austráliu o.s.fr. Tað eitur Spania, Albania, Australia. Hvør er tann logiska frágreiðingin?

Eftir sama leisti?

So tá tað verður hildið uppá, at tað bert eru eini fimm, seks heiti, sum lýta verandi atlasi, so er tað ein sannleiki við

viðfevndum modifikationum, og gevur frænir av, at ætlanin er at halda fram eftir sama leisti í nýggja atlassinum.

Øll hesi konstrueraði nýyrði, frá gerandishugtøkum til staðarnøvn, har upprunin tykist at vera at sleppa av við partar av latínska alfabetinum og smíða nýgg orð og hugtøk, tarna smidligari innlæring, eru ein fótongul í leitingini á internetinum og forðan fyri optimalari fatan av tíðindum, sum áhaldandi floyma úr alheiminum umvegis elektronisku miðlarnar.

Tað má tí vera minstakrav, nú tað almenna aftur fíggjar útgávu av nýggjum atlassi, at bókaverkið livir upp til vanligt skilvísi, har úrslitið er eitt verk, sum ikki gerst ein trongi fyri vitan, men harafturímóti verður ein kelda til viðskygni, lærdóm og kunnleika.

